

Datum van
inontvangstneming

:

10/01/2025

Zaak C-808/24 [Zálečta]ⁱ**Verzoek om een prejudiciële beslissing****Datum van indiening:**

26 november 2024

Verwijzende rechter:

Okresný súd Lučenec (Slowakije)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

27 november 2024

Verzoekende partij:

M.R.

Verwerende partij:

Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky (Slowakije)

[...]

[aanduiding van de rechterlijke instantie, zaaknummer]

BESCHIKKING

De Okresný súd Lučenec (rechter in eerste aanleg Lučenec, Slowakije, hierna ook: „rechter in eerste aanleg”) [...] heeft in de zaak tussen verzoeker **M.R.** [...], wettelijk vertegenwoordigd door het advocatenkantoor [...] [*adres, identificatienummer*], en verweerster, de **Slowaakse Republiek, voor rekening waarvan het Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky** (ministerie van Binnenlandse Zaken van de Slowaakse Republiek; hierna: „ministerie van Binnenlandse Zaken”), [...] [*adres, identificatienummer*] optreedt in het kader van een vordering tot betaling van een bedrag van 5 822,70 EUR, vermeerderd met rente,

b e s l i s t :

I. De procedure wordt **g e s c h o r s t**.

ⁱ Dit is een fictieve naam, die niet overeenkomt met de werkelijke naam van enige partij in de procedure.

II. Het Hof van Justitie van de Europese Unie wordt verzocht om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

„1. „Geeft het feit dat wachtdiensten van een werknemer op grond van een nationale regeling niet als arbeidstijd worden aangemerkt, hetgeen in strijd is met artikel 2, punt 1, van richtlijn 2003/88/EG van het Europees Parlement en de Raad van 4 november 2003 betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd, aanleiding tot een recht op schadevergoeding jegens de lidstaat wegens schending van het Unierecht, zonder dat hoeft te worden aangetoond dat artikel 6, onder b), van die richtlijn tegelijkertijd is geschonden ten aanzien van de werknemer?

2. Indien de vorige vraag bevestigend wordt beantwoord, moet de nationale rechter bij de vaststelling van het passende bedrag van de vergoeding, rekening houden met het aantal uren wachtdienst dat volgens de nationale regeling niet als arbeidstijd van de werknemer is aangemerkt, of moet het bedrag van de door de lidstaat verschuldigde vergoeding worden vastgesteld voor de duur van de onrechtmatige situatie die voortvloeit uit de nationale regeling die toestaat dat de wachtdienst in strijd met richtlijn 2003/88 niet als arbeidstijd van de werknemer wordt aangemerkt?

3. Indien de vorige vraag ontkennend wordt beantwoord, moet de nationale rechter bij de vaststelling van het passende bedrag van de vergoeding, rekening houden met het aantal uren gedurende welke artikel 6, onder b), van richtlijn 2003/88 is geschonden, of moet het bedrag van de door de lidstaat verschuldigde vergoeding worden vastgesteld voor de duur van de onrechtmatige situatie die voortvloeit uit de nationale regeling die toestaat dat de wachtdienst in strijd met deze richtlijn niet als arbeidstijd van de werknemer wordt aangemerkt?”

Motivering

- 1 Het geding betreft de vordering van verzoeker, als ambtenaar van de Hasičský a záchranný zbor (korps van brandweerlieden en reddingswerkers) van Lučenec (Slowakije), tot vergoeding van de door een lidstaat veroorzaakte schade door schending van het Unierecht als gevolg van de onjuiste omzetting in nationaal recht van richtlijn 2003/88/EG van het Europees Parlement en de Raad van 4 november 2003 betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd (hierna: „richtlijn”). Verzoeker vordert vergoeding van de immateriële schade omdat de op de werkplek toegewezen wachtdiensten – wanneer hij beschikbaar moet zijn om te werken – in strijd met artikel 2, punt 1, van de richtlijn niet als arbeidstijd worden aangemerkt, wat volgens verzoeker eveneens in strijd is met artikel 6, onder b), van de richtlijn. Verzoeker heeft een vordering ingesteld tot vergoeding van immateriële schade voor de periode van 1 augustus 2020 tot en met 30 juni 2023. Hij vordert vergoeding van de staat wegens schending van het Unierecht omdat de volledige duur van de wachtdiensten ten belope van 1 994,41 uur (83,10 dagen) niet is aangemerkt als arbeidstijd. Dit

- vormt volgens hem een schending van zijn recht op eerbiediging van zijn privé-, familie- en gezinsleven, rust na het werk en bevredigende arbeidsvoorwaarden.
- 2 Verzoeker vordert geen vergoeding voor de wachtdiensten die niet als arbeidstijd werden aangemerkt, als gevolg waarvan in zijn geval de in artikel 6, onder b), van de richtlijn bedoelde grens is overschreden.
 - 3 Vaststaat dat verzoekers arbeidstijd ongelijk is verdeeld. Tijdens een ploegendienst werkt verzoeker 24 uur. Een ploegendienst was tot eind 2021 verdeeld in 17 uur waarin de dienst werd uitgeoefend en 7 uur toegewezen wachtdienst, tijdens welke verzoeker op zijn werkplek aanwezig moest zijn, en vanaf 1 januari 2022 in 16 uur waarin de dienst werd uitgeoefend en 8 uur wachtdienst. De uren van de wachtdienst waren tot eind 2021 vastgesteld van 22:30 tot 05:30, en vanaf 1 januari 2022 van 22:00 tot 06:00. Tevens staat vast dat verzoeker tijdens de wachtdienst verplicht is ter plaatse te blijven waar hij zijn dienst uitoefent en zich ter beschikking moet houden teneinde zijn functie uit te oefenen en zich niet van zijn werkplek mag verwijderen. Verzoeker heeft vergoeding gevorderd van immateriële schade voor de periode van 1 augustus 2020 tot en met 30 juni 2023. Hij vordert vergoeding van immateriële schade wegens schending van zijn recht op eerbiediging van zijn privé-, familie- en gezinsleven krachtens artikel 8 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, [alsmede] het recht op passende rusttijd na het werk [en] bescherming van de gezondheid en veiligheid op het werk krachtens artikel 36, lid 1, van de Ústava Slovenskej republiky (Grondwet van de Slowaakse Republiek).
 - 4 Op 20 december 2023 heeft de verwijzende rechter in de procedure een beslissing [...] [*procedurenummer*] genomen waarin hij vaststelde dat de verwerende staat in het geding passieve procesbevoegdheid heeft omdat de nationale wetgeving de werkgever van verzoeker (korps van brandweerlieden en reddingswerkers) toestond om de wachtdienst, in strijd met artikel 2, lid 1, van de richtlijn, niet als arbeidstijd aan te merken. Onder verwijzing naar het arrest van het Hof van Justitie van de Europese Unie in zaak C-518/15 van 21 februari 2018 (ECLI:EU:C:2018:82) en de daarin aangehaalde rechtspraak, heeft de verwijzende rechter aangegeven dat in de rechtspraak van het Hof is bepaald dat de wachtdienst die de verzoeker in die zaak, een ambtenaar van het korps van brandweerlieden en reddingswerkers, zowel direct op de werkplek als thuis verrichtte en gedurende welke hij gehouden was zijn diensttaken uit te oefenen, als arbeidstijd moest worden aangemerkt.
 - 5 In de zákon č. 315/2001 Z.z. o Hasičskom a záchrannom zbere (wet nr. 315/2001 inzake het korps van brandweerlieden en reddingswerkers; hierna: „wet”) is de arbeidstijd van verzoeker in algemene zin geregeld door § 85, lid 1. Het gaat hier om de periode gedurende welke hij zijn dienst uitoefent en ter beschikking is van de dienstverlenende instantie. Volgens § 12, lid 1, van de wet wordt onder dienst begrepen, de door een ambtenaar binnen een dienstverlenende autoriteit uitgevoerde korpstaken. De taken van het korps zijn beschreven in § 3 van de wet.

Op het eerste gezicht kunnen deze bepalingen tot de conclusie leiden dat het uitoefenen van wachtdienst door verzoeker het uitoefenen van zijn dienst is, aangezien de ambtenaar gedurende deze tijd ter beschikking van de dienstverlenende autoriteit staat. Het tegenovergestelde is echter waar. Dat wordt bevestigd door de bewoordingen van § 86, lid 2, van de wet, op grond waarvan bij een ongelijke verdeling van de arbeidstijd de duur van de diensttaken niet meer dan 18 uur per werkdag mag bedragen. Verzoeker brengt op zijn beurt in totaal 24 uren in dienst door, waarvan 18 uur als arbeidstijd wordt aangemerkt, terwijl de rest een wachtdienst is die geen deel uitmaakt van de arbeidstijd. Aldus onderscheidt de wet de uitoefening van wachtdiensten op de werkplek van het uitoefenen van de dienst. Dit wordt rechtstreeks geregeld door § 86, lid 2, van de wet, in de laatste zin. Volgens deze zin mag de totale tijd van uitoefening van de dienst (dat wil zeggen de in de eerste zin bedoelde 18 uur) en de direct daarmee verband houdende toegewezen wachtdienst niet meer dan 24 uur op dienstdagen bedragen, dat wil zeggen, op de dagen dat de ambtenaar zijn dienst uitoefent. Hetzelfde volgt uit § 92, lid 1, van de wet, waarin ook is bepaald dat de wachtdiensten rechtstreeks verband houden met de uitoefening van de dienst. Bovenstaand rechtskader wordt ook aangevuld door § 122, lid 3, van de wet, dat bepaalt dat de vergoeding voor wachtdiensten niet is verschuldigd voor de tijd waarin de dienst is uitgeoefend. Indien de wetgever de uitoefening van de toegewezen wachtdienst als een uitoefening van dienst en dus als diensttijd had willen beschouwen, zou hij de definitie van wachtdienst in § 86, lid 2, en § 92, lid 1, van de betrokken wet niet hebben vastgesteld als de tijd die verband houdt met de uitoefening van de dienst. Hij zou met betrekking tot de vergoeding voor de wachtdienst in § 122, lid 3, van de wet niet hebben vastgelegd dat voor de tijd waarbinnen de dienst wordt uitgeoefend tijdens de wachtdienst, verzoeker geen recht heeft op een vergoeding voor het oefenen van de dienst. De verwijzende rechter is dan ook tot de conclusie gekomen dat de bepalingen van de wet in strijd zijn met artikel 2, punt 1, van de richtlijn, aangezien zij de wachtdienst, die volgens de rechtspraak van het Hof als arbeidstijd moet worden beschouwd, niet als arbeidstijd aanmerken.

- 6 In de Slowaakse Republiek voorziet § 86, lid 2, van de wet in een ongelijk arbeidstijdrooster voor verzoeker over een periode van zes maanden. Volgens de verwijzende rechter komt dit overeen met de in artikel 17, lid 3, [onder c)], punt iii), van de richtlijn toegestane afwijking van de in artikel 16, onder b), bepaalde duur zoals omschreven in artikel 12¹. De verwijzende rechter is van oordeel dat voor de beoordeling of verzoeker immateriële schade heeft geleden in de vorm van een inbreuk op zijn rechten, in het kader van de procedure moest worden bepaald wanneer en of er sprake was van een rechtstreekse schending jegens verzoeker, van artikel 6, onder b), van de richtlijn. Er is echter niet alleen sprake van een schending van artikel 2, punt 1, van de richtlijn doordat zijn wachtdienst niet als arbeidstijd wordt aangemerkt. Anders zou dit betekenen dat het loutere

¹ NvdV: Dit laatste deel van de zin houdt geen verband met wat voorafgaat. Het is waarschijnlijk een vergissing of een lay-outfout.

bestaan van een regeling die in strijd is met het Unierecht aanleiding geeft tot een vordering tot schadevergoeding, zonder dat rekening wordt gehouden met de andere voorwaarden die in de rechtspraak van het Hof zijn geformuleerd.

- 7 Indien verzoeker gedurende de betrokken referentieperiode gemiddeld minder dan 48 uur over 7 dagen had gewerkt, met inbegrip van de wachtdienst, zou er immers geen sprake kunnen zijn van een inbreuk op zijn rechten, ook al is de betrokken regeling onrechtmatig. Het doel van de rechtsnorm van artikel 6, onder b), van de richtlijn zou immers materieel worden vervuld. Volgens de verwijzende rechter heeft verzoeker enkel recht op vergoeding van de immateriële schade wegens schending van zijn rechten indien er tegelijk sprake is van een schending van artikel 6, onder b), van de richtlijn, en niet louter op grond van het feit dat zijn wachtdienst niet is opgenomen in de arbeidstijd in de zin van artikel 2, punt 1, van de richtlijn, zoals uitgelegd in de bovengenoemde rechtspraak van het Hof van Justitie. In de mate dat verzoeker het bedrag van de schadevergoeding dus heeft afgeleid uit het totale aantal uren toegewezen wachtdienst binnen de periode die het voorwerp uitmaakt van de vordering, is de wijze waarop verzoeker zijn vordering geldend maakt naar het oordeel van de verwijzende rechter niet correct. Niet alle uren toegewezen wachtdienst, die niet in de arbeidstijd zijn opgenomen, vormen automatisch een ernstige schending van de richtlijn.
- 8 Bijgevolg heeft de verwijzende rechter, rekening houdend met de conclusies die volgen uit het arrest van het Hof van 25 november 2010, *Fuss*, C-429/09, EU:C:2010:717, in het kader van de bewijsvoering op basis van verzoekers loonstrookje berekend of verzoeker in de betrokken referentieperiode van zes maanden langer heeft gewerkt dan artikel 6, onder b), van de richtlijn toestaat, dat wil zeggen gedurende meer dan 48 uur binnen een termijn van 7 dagen. De verwijzende rechter heeft geen rekening gehouden met de totale duur van de wachtdienst in de periode waarop de vordering betrekking heeft, maar alleen met de duur van de wachtdienst waarvan het niet opnemen in de arbeidstijd een overschrijding en schending van artikel 6, onder b), van de richtlijn vormde. Vergeleken met de berekening van 83,10 dagen door verzoeker heeft de verwijzende rechter vastgesteld dat verzoeker gedurende de periode waarop de vordering betrekking heeft, in strijd met artikel 6, onder b), in samenhang gelezen met artikel 2, punt 1, van de richtlijn 28 dagen langer op het werk was. Het feit dat verzoeker gedurende de periode waarop de vordering betrekking had 28 dagen meer in dienst was, moest volgens de verwijzende rechter een objectieve invloed hebben gehad op zijn privéleven en zijn familie- en gezinsleven. Voor dit aantal dagen heeft de verwijzende rechter verzoeker dus een vergoeding voor de immateriële schade toegekend van 15 EUR per dag, dat wil zeggen in totaal 420 EUR. Wat de hoogte van de immateriële schade betreft, heeft de verwijzende rechter de beslissingen van de nationale rechterlijke instanties vergeleken waarbij schadevergoeding is toegekend aan personen die onrechtmatig van hun vrijheid waren beroofd, waarin de rechters gemiddeld 31,50 EUR per dag hadden toegekend. Tegelijk heeft de rechter aan verzoeker een vergoeding toegekend voor de immateriële schade die voortvloeit uit verzoekers verlies van het gewettigd vertrouwen dat de staat zijn positieve verplichtingen uit hoofde van het Unierecht

jegens verzoeker zou nakomen, aangezien artikel 6, onder b), van de richtlijn jegens hem is geschonden. De positieve verplichtingen [hebben betrekking] op de bescherming van zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven en zijn recht op rechtvaardige en bevredigende arbeidsomstandigheden. De verwijzende rechter stelt vast dat de staat volgens de rechter opzettelijk de vastgestelde bepalingen van Unierecht heeft geschonden doordat de staat op de hoogte was of had moeten zijn van de rechtspraak van het Hof over de toepassing van artikel 6, onder b), en artikel 2, punt 1, van de richtlijn. De staat heeft helemaal geen rekening gehouden met deze aspecten en heeft de wettelijke regeling niet gewijzigd, zelfs niet nadat de schending van het Unierecht definitief was vastgesteld in andere nationale procedures (beslissingen van de Krajský súd v Banskej Bystrici (rechter in eerste aanleg Banská Bystrica, Slowakije) [...] [zaaknummers] en beslissing van de Krajský súd v Košiciach (rechter in eerste aanleg Košice, Slowakije) [...] [zaaknummer]). De staat heeft zijn eigen schending van verplichtingen gedoogd ten nadele van verzoeker en heeft opzettelijk een toestand van rechtsonzekerheid gecreëerd met betrekking tot de mogelijkheid voor verzoeker om zijn uit het Unierecht voortvloeiende rechten uit te oefenen (zie arresten Commissie/Italië, C-487/04, C-[214]/04, C-162/99). Bijgevolg heeft de verwijzende rechter verzoeker een vergoeding toegekend voor de immateriële schade bestaande uit het verlies van de hoop dat de wetgeving zou worden gewijzigd, ten belope van 500 EUR per maand dat de onrechtmatige situatie voortduurt, tot het door verzoeker in het geding gevorderde bedrag.

- 9 Op hoger beroep van verweerster – de staat, heeft de Krajský súd v Banskej Bystrici (rechter in tweede aanleg Banská Bystrica, Slowakije), als appelrechter, bij beschikking [...] [zaaknummer] van 30 mei 2024 het vonnis van de Okresný súd Lučenec (rechter in eerste aanleg Lučenec, Slowakije) in de zaak [...] [nummer procedure] van 20 december 2023 vernietigd en de zaak terugverwezen voor heroverweging en een nieuwe beslissing. Ter ondersteuning van zijn beslissing heeft hij de rechter in eerste aanleg (onder meer) verweten dat hij een andere rechtsverhouding, een ander soort en bedrag van vergoeding had behandeld dan die welke in de vordering was vermeld, [en] beriep zich op § 216 van zákon č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (wet nr. 160/2015 inzake het wetboek van burgerlijke rechtsvordering; hierna: „CSP”). Volgens de appelrechter heeft verzoeker de feitelijke vordering inderdaad gedefinieerd als een vordering die voortvloeit uit een langdurige inbreuk op zijn persoonlijke rechten. Hij vorderde vergoeding van de immateriële schade die hij heeft becijferd aan de hand van het aantal uren wachtdienst dat hij daadwerkelijk heeft vervuld en die in strijd met artikel 2, punt 1, en artikel 6, onder b), van de richtlijn niet in zijn arbeidstijd zijn opgenomen. Hij heeft geen vordering ingesteld voor het verlies van de hoop op een wijziging van de regelgeving; evenmin heeft hij vergoeding gevorderd van de immateriële schade voor het aantal gewerkte uren boven het in de richtlijn vastgestelde wekelijkse maximum van 48 uur voor de verschillende referentieperioden. De verwijzende rechter is als gevolg van de vernietiging van het vonnis krachtens § 391, lid 2, CSP gebonden aan het rechtsoordeel van de rechter in tweede aanleg.

- 10 De reden waarom de verwijzende rechter de zaak aan het Hof heeft voorgelegd, is dat verzoeker, gelet op de vaststellingen van de appelrechter en de rechtspraak van de appelrechter waarnaar de verwijzende rechter heeft verwezen, recht heeft op vergoeding van de immateriële schade die voortvloeit uit de schending van het Unierecht op de enkele grond dat de wachtdienst van verzoeker (en van de brandweerlieden in andere zaken) niet in de arbeidstijd is opgenomen, overeenkomstig artikel 2, punt 1, van de richtlijn. Dat [recht] is dus gebaseerd op het bestaan van een met de richtlijn strijdige nationale regeling, ongeacht of ook artikel 6, onder b), van de richtlijn is geschonden doordat verzoeker gedurende de referentieperiode langer dan volgens de richtlijn is toegestaan, op het werk aanwezig was – 48 uur binnen een periode van 7 dagen.
- 11 Volgens de verwijzende rechter is het in casu noodzakelijk het doel van de richtlijn, te weten artikel 2, punt 1, in samenhang gelezen met artikel 6, onder b), van de richtlijn, uit te leggen. De uitlegging van deze artikelen van de richtlijn zal het in het licht van de onderhavige zaak mogelijk maken om uit te maken of een recht op schadevordering tegen de staat wegens onjuiste omzetting van de betrokken richtlijn, op grond dat de nationale regeling de duur van de wachtdienst niet als arbeidstijd van de brandweerlieden aanmerkt, reeds wordt gerechtvaardigd door het loutere bestaan van een dergelijke onjuiste regeling, dan wel alleen wanneer ook artikel 6, onder b), van de richtlijn is geschonden. De uitlegging kan dus een antwoord geven op de vraag of er dus sprake moet zijn van een overschrijding van de arbeidstijd (met inbegrip van de wachtdienst) van meer dan 48 uur binnen een periode van 7 dagen tijdens de betrokken referentieperiode.
- 12 Volgens de verwijzende rechter leveren niet alle uren van de toegewezen wachtdienst, ook al wordt deze niet als arbeidstijd aangemerkt, schending van de richtlijn op. Volgens de verwijzende rechter was het de bedoeling van de auteur van de richtlijn en het doel van de relevante rechtspraak van het Hof dat de gehele wachtdienst als arbeidstijd in de zin van artikel 2, punt 1, van de richtlijn werd aangemerkt. Het doel was te voorkomen dat werkgevers artikel 6, onder b), van de richtlijn omzeilen door middel van verschillende opdrachten of wachtdiensten die zij niet in de arbeidstijd opnamen. Artikel 2, punt 1, van de richtlijn is echter slechts van definiërende aard, aangezien het mede via de rechtspraak van het Hof definieert wat onder het begrip arbeidstijd kan worden verstaan. Artikel 6, onder b), van de richtlijn voorziet daarentegen reeds in een verbod om het vastgestelde kader van het gedefinieerde begrip „arbeidstijd” te overschrijden. Artikel 2, lid 1, van de richtlijn vormt volgens de verwijzende rechter dus slechts het basiskader van de bewoordingen ervan en draagt samen met de volgende artikelen bij tot de vaststelling van het doel dat de lidstaten moesten bereiken door met hun nationale regelingen het Unierecht te benaderen. Daarom wijst de afzonderlijke uitlegging van artikel 2, punt 1, van de richtlijn niet op een ernstige schending van de richtlijn, maar alleen in samenhang met andere artikelen van de richtlijn, die samen het doel van het Unierecht vormen. Een loutere schending van artikel 2, punt 1, van de richtlijn door de wetgever kan voor de betrokkenen geen recht op schadevergoeding doen ontstaan. [Dat zal pas het geval zijn] wanneer het doel van de richtlijn in gevaar wordt gebracht, in casu door schending van

artikel 2, punt 1, in samenhang met de schending van artikel 6, onder b), van de richtlijn. Alleen in die omstandigheden kan er sprake zijn van een ernstige schending van het Unierecht, wat een van de voorwaarden is voor aansprakelijkheid voor schade in de zin van de rechtspraak van het Hof. De vergoeding kan geen betrekking hebben op de totale duur van de wachtdiensten van verzoeker in de loop van de periode waarop de vordering betrekking heeft, maar enkel op de duur gedurende welke de in artikel 6, onder b), van de richtlijn gestelde grens is overschreden. De vaststelling van een dergelijke ernstige schending van het Unierecht heeft rechtstreekse gevolgen voor het bedrag van de aan de betrokkenen toe te kennen schadevergoeding.

- 13 De verwijzende rechter verwijst naar een geval – zoals in casu (en in soortgelijke zaken) – waarin de rechter, zelfs na de wachtdienst als arbeidstijd in aanmerking genomen te hebben, niet heeft vastgesteld dat de in artikel 6, onder b), van de richtlijn gestelde grens tijdens de betrokken referentieperiode was overschreden. De vraag rijst dus of personen die de in artikel 6, onder b), van de richtlijn vastgestelde grens niet hebben overschreden, voor een dergelijke periode schadeloos moeten worden gesteld, ook al zijn zij niet langer op het werk aanwezig geweest dan het Unierecht toestaat.
- 14 Volgens de verwijzende rechter is het antwoord op deze vraag niet alleen cruciaal voor de vaststelling van het bedrag van de schadevordering, maar ook voor de beoordeling van de wezenlijke voorwaarden voor de gegrondheid van die vordering. Tegelijkertijd zal daarmee een antwoord kunnen worden gegeven op de resterende vraag of in een dergelijk geval het loutere bestaan van een nationale regeling die, in strijd met het Unierecht en de rechtspraak van het Hof, de wachtdienst niet als arbeidstijd van de brandweerlieden aanmerkt, volstaat om een recht op schadevergoeding te doen ontstaan.
- 15 Om die reden wenst de verwijzende rechter naar aanleiding van de eerste vraag, met zijn tweede en derde vraag in wezen van het Hof te vernemen of de verwijzende rechter bij de vaststelling van het bedrag van de passende vergoeding moet uitgaan van het aantal uren wachtdienst dat niet als arbeidstijd is aangemerkt of die inbreuk hebben gemaakt op artikel 6, onder b), van de richtlijn, dan wel of de vergoeding enkel verband houdt met de onrechtmatige nationale regeling die in strijd met de richtlijn is vastgesteld. De reden voor de verwijzing van deze vragen is dat, hoewel de staat in zijn nationale regeling heeft toegelaten dat de wachtdienst niet als arbeidstijd wordt aangemerkt, het werkelijke aantal uren door de werkgever zelf wordt bepaald (al is dat de staat, als korps van brandweerlieden en reddingswerkers). De vraag rijst dus of de staat niet alleen aansprakelijk moet worden gesteld voor de onrechtmatige rechtstoestand en of daarvoor schadevergoeding moet worden betaald, ongeacht de mate waarin artikel 6, onder b), van de richtlijn in het geval van de betrokkene daadwerkelijk is geschonden, dan wel in de mate waarin artikel 2, punt 1, van de richtlijn is geschonden.

- 16 De verwijzende rechter stelt de bovengenoemde prejudiciële vragen ook naar aanleiding van het arrest van het Hof van 9 september 2021, *Dopravni podnik hl. m. Prahy*, C-107/19, EU:C:2021:722, teneinde de handhaving van het voorrangsbeginsel van het Unierecht te waarborgen, ondanks de juridische beoordeling door de appelrechter.
- 17 [...] [*procedurele opmerking*].

Relevante nationale regelgeving

- 18 Zákon č. 315/2001 Z.z. o Hasičskom a záchrannom zbore (wet nr. 315/2001 inzake het korps van brandweerlieden en reddingswerkers; hierna: „wet nr. 315/2001”), waarbij richtlijn 2003/88/EG van het Europees Parlement en de Raad van 4 november 2003 betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd (PB 2003, L 299, blz. 9) [...] [*verwijzing naar richtlijn 2003/88*] is omgezet.
- 19 **§ 85, lid 1, van wet nr. 315/2001 luidt:** „*De diensttijd van een ambtenaar is de tijd tijdens welke de ambtenaar zijn dienst uitoefent en ter beschikking is van de dienstverlenende autoriteit.*”
- 20 **§ 12, lid 1, van wet nr. 315/2001 luidt:** „*Voor de toepassing van deze wet wordt onder dienst van een ambtenaar begrepen, de door een ambtenaar binnen een dienstverlenende autoriteit of in het buitenland uitgevoerde korpstaken. De dienst wordt uitgeoefend in het kader van een dienstbetrekking.*”
- 21 **§ 86, lid 2, van de wet nr. 315/2001 luidt:** „*Bij een ongelijke verdeling van de diensttijd, mag de duur van de diensttijd per werkdag niet meer dan 18 uur bedragen. De totale duur van de dienst en van de rechtstreeks op de plaats van dienst toegewezen wachtdiensten kan maximaal 24 uur bedragen op de dag van de dienst.*”
- 22 **§ 92, lid 1, van de wet nr. 315/2001 luidt:** „*De dienstverlenende autoriteit wijst aan de ambtenaar een wachtdienst toe op de plaats waar hij zijn dienst uitoefent, die rechtstreeks verband houdt met de uitoefening van zijn dienst op grond van § 86, lid 2, in het kader van een dienstregeling.*”
- 23 **§ 122, lid 3, van de wet nr. 315/2001 luidt:** „*De vergoeding voor wachtdiensten als bedoeld in leden 1 en [2], is niet verschuldigd voor de tijd waarin de dienst is uitgeoefend; de op dergelijke manier uitgeoefende dienst is overwerk.*”
- 24 **§ 216 Zákon č. 160/2015 Z.z. Civilný sporový poriadok (wet nr. 160/2015 inzake het wetboek van burgerlijke rechtsvordering; hierna: „wet nr. 160/2015”) [luidt]:**
 „*(1) De rechter is gebonden door de vordering van de verzoeker.*”

(2) De rechter kan alleen verder gaan dan de eis van de vordering en meer toewijzen dan wat de partijen vragen, als de specifieke manier waarop de relatie tussen de partijen moet worden geregeld, uit een specifieke bepaling volgt.”

25 **§ 391, lid 2, van wet nr. 160/2015 luidt:** „In geval van vernietiging van de beslissing en terugverwijzing van de zaak is de rechter in eerste aanleg gebonden aan het rechtsoordeel van de appelrechter”.

26 **§ 162, lid 1, onder c), van de wet nr. 160/2015 luidt:** „De rechter schorst de behandeling van de zaak wanneer hij het Hof van Justitie van de Europese Unie om een prejudiciële beslissing heeft verzocht krachtens een internationale overeenkomst waaraan de Slowaakse Republiek is gebonden; de rechter stelt het ministerie van Justitie onverwijld in kennis van de beschikking inzake het verzoek om een prejudiciële beslissing.”.

Relevante regelgeving van de Europese Unie

27 Richtlijn 2003/88/EG van het Europees Parlement en de Raad van 4 november 2003 betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd (PB 2003, L 299, blz. 9)

28 **Artikel 2, punt 1, van richtlijn 2003/88/EG van het Europees Parlement en de Raad van 4 november 2003 betreffende een aantal aspecten van de organisatie van de arbeidstijd luidt:**

„Artikel 2

Definities

Voor de toepassing van deze richtlijn wordt verstaan onder:

1) arbeidstijd: de tijd waarin de werknemer werkzaam is, ter beschikking van de werkgever staat en zijn werkzaamheden of functie uitoefent, overeenkomstig de nationale wetten en/of gebruiken;

29 **Artikel 6, onder b), van richtlijn 2003/88/EG luidt:**

„Artikel 6

Maximale wekelijkse arbeidstijd

De lidstaten treffen de nodige maatregelen opdat in verband met de noodzakelijke bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de werknemers:

b) de gemiddelde arbeidstijd in elk tijdvak van zeven dagen, inclusief overwerk, niet meer dan achtenveertig uren bedraagt”.

30 **Artikel 16, onder b), van die richtlijn luidt:**

„Artikel 16

Referentieperioden

De lidstaten mogen een referentieperiode vaststellen die:

b) voor de toepassing van artikel 6 (maximale wekelijkse arbeidstijd), niet langer is dan vier maanden”.

31 Artikel 17, lid 3, punt iii), van richtlijn 2003/88/ luidt:

„3. Overeenkomstig lid 2 van dit artikel worden afwijkingen van de artikelen 3, 4, 5, 8 en 16 toegestaan:

a) voor werkzaamheden waarbij de arbeidsplaats en de woonplaats van de werknemer ver van elkaar verwijderd zijn – waaronder offshorewerkzaamheden – of waarbij de verschillende arbeidsplaatsen van de werknemer ver van elkaar verwijderd zijn;

b) voor bewakings-, surveillance- en wachtdiensten die verband houden met de noodzakelijke bescherming van goederen en personen, met name wanneer het gaat om bewakers, conciërges of bewakingsfirma's;

c) voor werkzaamheden waarbij de continuïteit van de dienst of de productie moet worden gewaarborgd, met name in geval van:

i) diensten in verband met opvang, behandeling en/of verzorging in ziekenhuizen of soortgelijke instellingen, waaronder de activiteiten van artsen in opleiding, tehuizen en gevangenissen,

ii) haven- en luchthavenpersoneel,

iii) pers, radio, televisie, filmproductie, post en telecommunicatie, diensten van ambulances, brandweer en civiele bescherming,

iv) gas-, water- en elektriciteitsproductie en -voorziening, huisvuilophaaldiensten of verbrandingsinstallaties,

v) bedrijven waar het arbeidsproces om technische redenen niet kan worden onderbroken,

vi) onderzoek- en ontwikkelingswerkzaamheden,

vii) landbouw,

viii) werknemers die werkzaam zijn in het geregeld stedelijk personenvervoer,

d) in geval van te verwachten toename van het werk, met name:

- i) in de landbouw,*
- ii) in het toerisme,*
- iii) bij de posterijen;*
- e) voor het spoorwegpersoneel:*
 - i) met onregelmatige werkzaamheden,*
 - ii) dat zijn arbeidstijd aan boord van treinen doorbrengt, of*
 - iii) met werkzaamheden die samenhangen met de dienstregeling en die de continuïteit en stiptheid van het spoorwegverkeer verzekeren;*
- f) in de in artikel 5, lid 4, van Richtlijn 89/391/EEG bedoelde omstandigheden;*
- g) in geval van ongeval of dreigend ongeval.”*

32 Artikel 12 van richtlijn 2003/88/EG luidt:

„Artikel 12

Bescherming op het gebied van veiligheid en gezondheid

De lidstaten treffen de nodige maatregelen opdat:

- a) nachtarbeiders en werknemers in ploegendienst ten aanzien van hun veiligheid en gezondheid een mate van bescherming genieten die op de aard van hun werk is afgestemd;*
- b) de passende beschermings- en preventiediensten of -voorzieningen voor de veiligheid en de gezondheid van nachtarbeiders en werknemers in ploegendienst gelijkwaardig zijn aan die welke voor andere werknemers gelden, en steeds ter beschikking staan”.*

[...]

[kennisgeving over de beschikbare rechtsmiddelen]

Lučenec, 13 november 2024

[...]

[naam van de rechter, handtekening]